

כוננות לטיפול פיזיותראפי בשבת — שו"ת

לכבוד העורך,

אני משמשת כפיזיותראפיסטית במחלקות האישפוז של ביה"ח "אסף הרופא". בשנה האחרונה הונהגו אצלנו כוננויות בימי החול וכן בשבתות. הכוננות מוגדרת כקריאה לטיפול רפואי-נשימתי, בחולה עם בעיות נשימתיות כמו: דלקת ריאות קשה, אסתמה המלווה בכיח רב הגורם לקוצר נשימה, דלקת ריאות שהתפתחה אצל חולים לאחר ניתוח, או כל מצב נשימתי קשה הזקוק לפיזיותראפיה נשימתית.

טיפול פיזיותראפי זה מטרתו לשחרר את החולה מהכיח המצטבר ולאפשר לו נשימה קלה יותר ואיורור טוב יותר של הריאות. כמו-כן, חולים ביחידות לטיפול נמרץ הנגמלים ממכונת-הנשמה נזקקים לתירגול נשימה טובה ועזרה בחימצון טוב של הריאות. טיפול נשימתי ניתן גם לחולים במצב נשימתי קשה אשר בדרך זו יש סיכוי להימנע מן הצורך לחברם אל מכונת הנשמה.

בתקופה האחרונה גברה המודעות בין רופאי המחלקות והם מרבים לקרוא לתורן הכוננות. הקריאה לתורן הכוננות, בכל ימי השבוע, נעשית ע"י המרכזיה של בית החולים אשר גם שולח רכב להביא ולהחזיר תורן כוננות שאינו בעל רכב.

במציאות, חלק מהקריאות הינן מוצדקות ונובעות ממצבים המצריכים באמת פיזיותראפיה נשימתית, אך קיימים מצבים בהם מתברר שהקריאה הינה קריאת-שוא, כמו במצבים של חום שסיבתו אינה ריאתית, אשר עד שהפיזיותראפיסטית לא הגיעה ובדקה את החולה, לא ניתן היה לדעת באמת האם היה צורך אמיתי וחיוני בקריאתה לבוא אל בית החולים.

כפיזיותראפיסטית בצוות לא נקראתי, עד עתה, לכוננות ביום השבת, אך קיימת בקרבי התלבטות בנושא זה.

שאלותי הן:

1. האם למרות הסיכוי שהקריאה בשבת עלולה להתברר כקריאת-שוא, מותר לי להמשיך ולהופיע ברשימת הכוננות ומה עלי לעשות כאשר אני נקראת?
2. האם תיאור התפקידים שהוצג לעיל אכן נכלל בקטיגוריה של "פיקוח-נפש" המצדיק נסיעה בשבת?
3. בית החולים נמצא במרחק של למעלה משעת-הליכה ממקום מגורי. איך עלי לנהוג באשר לחזרה אל ביתי לאחר תום הטיפול?
4. ידוע לי כי בשבת עלי להגיע אל בית החולים בעזרתו של נהג שאינו יהודי. נהגים כאלו (שאינם יהודים) לא קיימים בבית החולים שלנו ואילו עובדים אחרים שאינם יהודים, היכולים להסיע אותי, הינם ערבים שאני חוששת מפני נסיעה איתם.
5. כיון שכל הצוות שאיתו אני עובדת איננו שומר מצוות, הרי אם אמנע מלהירשם ברשימת הכוננות עלול הדבר להתפרש כפרישה מן הציבור, אי-נשיאה בנטל המשותף, אי-מילוי של החובה המקצועית ואולי אף חילול השם.
6. חובתי המקצועית באה לידי ביטוי, בין השאר, גם בשירות כתורנית כוננויות בימי החול כבשבתות. האם אי-השתתפות בכוננויות בשבת לא תיחשב כזילזול בחובתי המקצועית?

אשמח לקבל תשובות לשאלותי.

בתודה מראש

ענת סין-הרשקו

תשובת הרב ד"ר מרדכי הלפרין:

לשאלה 1:

התשובה חיובית. כל זמן שיש חשש שהקריאה חיונית לחולה שיש בו סכנה — מותר לנסוע, וגם אם התברר לבסוף ש"הנסיעה היתה לשוא" לא בוצעה שום עבירה והנסיעה היתה בהיתר גמור (ראה נשמת אברהם חלק א, או"ח, סימן שלח, סוף ס"ק א).

לשאלה 2:

התשובה חיובית. התפקידים המתוארים כאן הם התפקידים הנוגעים לטיפול בחולים שיש בהם סכנה, ואשר ללא הטיפול הסיכון הממשי לחייהם הוא גבוה יותר.

לשאלה 3:

החזרה הביתה לאחר תום הטיפול, מרחק של שעת הליכה, רצוי שתיעשה בהליכה ברגל או בנסיעה ברכב הנהוג בידי גוי.

לשאלה 4:

על פי הדין מותר לנסוע לבית החולים, לצורך טיפול חיוני בחולים שיש בהם סכנה, גם ע"י נהג יהודי. אולם אם מדובר בנסיעה שגרתית, חובה לדאוג שהסעה זו תיעשה ע"י נהג גוי. (ראה: ספר אסיא ז', עמ' 241-246).

לשאלה 5:

אם ניתן לבצע את כוננות השבת מבלי לעבור על ההלכה — אזי אין ספק שיש בכך גם מצות פיקוח נפש וגם מצות קידוש ה'. אולם אם אין התנאים מאפשרים השתתפות בכוננויות השבת מבלי לעבור על ההלכה — אזי, כל זמן שהחולים לא ייפגעו מכך, חייבים להימנע מכוננויות בשבת ואין בכך משום חילול ה' או פרישה מן הציבור. משום כך מוטלת החובה על הנהלת בית-החולים לדאוג לאפשר לסגל הרפואי לבצע כוננויות השבת ללא כפיה לחלל את השבת בפרטים שאין בהם משום פיקוח נפש.

לשאלה 6:

חובה מקצועית של סגל רפואי הינה לעשות הכל כדי לרפא ולהקל על החולים אך מבלי לפגוע בכללי מוסר או בכללי הלכה. משום כך, אם קיימת נכונות לבצע כוננות, אלא שמטעמים מוסריים או הלכתיים היא נמנעת בינתיים עקב אי-מילוי חובה בסיסית של הנהלת בית החולים — אין בכך כל פגיעה בחובה המקצועית.